

IN HET LEERHUIS VAN DE GELIEFDE LEERLING

Paul Scheelen

Deel 2. 'Rond het loofhuttenfeest'

Jeruzalem

7.1-8.59 Intussen is Jezus, na zijn broers, **opgegaan naar het feest in Jeruzalem**. 'Opgegaan',

want Jeruzalem lag hoog. De pelgrim moet opstijgen.

In die tempel is het Loofhuttenfeest, zes maanden na Pasen, het feest van het vorige hoofdstuk (6,4). het duurde zeven dagen (Lev.23,33-36). Ook de achtste dag was een heilige dag, een sabbat, en dan werd het slotfeest gevierd (Lev.23,36; Num.29,35).

Herfst, eind september/begin oktober. De oogst was binnen, en de bevolking kon dat feest dus meevieren. Dank brengen voor de oogst, vooruitblikken in hoop en vreugde om het nieuwe oogstjaar. Men bad uitdrukkelijk om regen.

In groten getale kwamen de pelgrims naar Jeruzalem. Een week lang levend in een soort geïmproviseerde tent, de loofhut. (de tenten van de veertig jaren woestijntocht (Lev.23,42-43). Ze werden gebouwd met een rieten dak dat schaduw gaf, maar toch niet zo dicht was dat men 's avonds de sterren niet meer kon zien door dé kieren.

Op de eerste dag van het feest werden gouden kandelaars geplaatst in de Vrouwenvoorhof. Fakkeldans verlichtte alle gebouwen. Geen tuin in Jeruzalem die het licht van de tempel niet weerkaatste.

En het leerhuis van Johannes herkent in dat weerkaatsend licht haar Heer.

Bovendien vond er elke morgen een processie plaats met het water. Dan trok er een optocht naar de vijver van Siloam (Joh.9,7.11). Daar vulde een priester een gouden vat met water en zong het koor uit Jesaja 12,3: 'Die dag zult ge vol vreugde water putten uit de reddende bron'. Door de westelijke poort trok men naar de tempel. Op de zevende dag ging men zevenmaal rond het altaar en het water werd in de tempel uitgestort om verspreid over tempelplein en stad een voorsmaak te geven van het Messiaans visioen.

Zowel het lichtspel als het omgaan met water weerspiegelt zich in Jezus toespraken. Jezus is de vervulling van wat liturgisch gevierd wordt. Hij is die nieuwe tempel en uit zijn binnenste vloeien stromen water (7.38). Het lam zal de volken voeren naar de waterbronnen (apok.7.17) Hij is het water uit de woestijnrots, het manna tot leven. Wie is toch deze man, waar komt Hij toch vandaan? Jeruzalemmers, Farizeeën en tempeldienaren verhardden hun standpunten tegen het volk.

De waterstroom vanuit de tempelberg is verder weg dan ooit.

Zelfs voor de diepstgezonkene is er immers bij JHWH een hand die omhoog haalt.

7.53-8.11 **Jezus en de overspelige vrouw.** Alhoewel dit fragment geen deel uitmaakte van de oorspronkelijke redactie resoneert in dit verhaal het overspelige Jeruzalem. De thora schreef immers voor dat een man, die overspel pleegde, ter dood moest worden gebracht, evenals de vrouw. In de praktijk absoluteerde het huwelijksrecht de polygamie van de man. De vrouw was altijd schuldig. De situatie speelt zich af in de tempelgebouwen, het hart van de orthodoxie waar de verhouding tussen JHWH en z'n volk beschreven wordt als een huwelijksverbond. (Hosea 2,21-22). De vrouw is niet alleen een echtbreekster maar hier vooral beeld van de ontrouwe Juudeeërs. Niet het volk maar de nomenklatoera sleept haar voor Jezus: het overspelige Jeruzalem en de lege tempel, waarin rechtzinnigheid tot schijn geloof is geworden.

Hij schrijft met de vinger in het zand zoals de thora 'met de vinger van God' was geschreven (Deut.9.10) De nieuwe Mozes hertaalt Gods visioen. De verkrachters van hun heilige wet druipen af met een knipoog van de verteller naar Suzanna (Dan. 13.5-8) 'de oudsten het eerst'. Zo vervulde Hij psalm 130

*'Vergeving is er bij U, JHWH, want zó wilt Ge gevreesd zijn.
Bij de Heer is genade, kwijtschelding bij Hem menigvuldig.
Hij is het die Israël kwijtscheldt al wat het aan schuld heeft.'*

Jeruzalem

In het voorbijgaan ...

9.1-41 **De blindgeborene** wordt ‘in het voorbijgaan door Jezus “ge-zien” zoals alleen JHWH begaan kan zijn. ‘*Vorbijgaan*’ is signatuur van de bevrijdende God. In de Messiaanse tijd zal een mensenkind niet langer boeten voor de zonden van de ouders. Want hier gaat het over meer dan oogletsel. Hier gebeurt schepping opnieuw. Zoals de Eeuwige ooit de mens geboetseerd had uit leem en ademtocht (Gen.2.7), zo zalft de Mensenzoon uit stof en speeksel groeiend inzicht. Hij zendt de blinde naar het bad Siloam van waaruit het water plechtig gedragen werd voor Loofhuttenfeest. Het feest gaat in vervulling. “Stromen van levend water zullen uit zijn binnenste vloeien” (7.37-39) Het is waar wat het leerhuis zo even in zijn mond legde: ‘*ik ben het licht van de wereld; wie mij volgt, wandelt niet in duisternis, maar zal het licht van het leven hebben*’ (8.12)

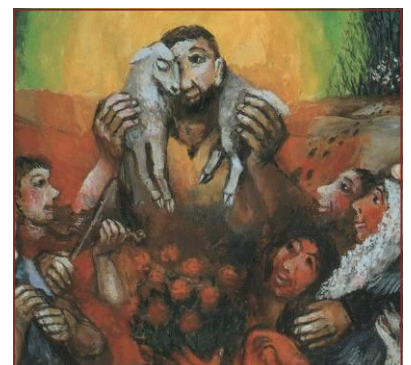
Wie is er eigenlijk blind, vraagt het leerhuis. Kneden was één van de 39 verboden werken op sabbat. De Farizeeërs die de genezing moesten bevestigen bieden hier een voorspel van het proces dat Jezus straks te wachten staat. Getuigen worden opgeroepen, de kroongetuige aangeklaagd, veroordeeld en uitgewezen zoals het later zal gebeuren met het leerhuis van de geliefde leerling.

Gaandeweg zal de blindgeborene helderder zien in etappes: eerst komt hij niet verder dan ‘een mens’ die Jezus heet (11), dan herkent hij een profeet (17) en ten slotte de mensenzoon. Voortaan is hij ooggetuige en pleitbezorger.

Van dan af wordt hij, zoals later de gemeente, outcast, ‘apo-synagogos’, uit de synagoge geworpen.

6

10.1-21 Weer reflecteert de gemeente. Het woordspel over ‘*ziende-blind*’ wordt dus voortgezet over het binnenkomen ‘*van elders*’ -niet door de deur. De eeuwige had zelf de deur van de Ark gesloten om te behoeden zijn schepselen (Gen.6.16) En Jacob had de deur van de hemel open zien staan als passage voor de engelen (Gen.28.17) De deur van de verbondstent was de toegang tot de Onzienlijke (Lev. 1.3) zoals de gouden deuren van de tempel en de schaapspoort. Gods eigen kudde, door Hem geweid als herder. De schaapskooi is toespitsing van Gods verblijfplaats bij de mensen en van ‘s mensen opgang naar de Eeuwige.(Ez. 34.1-31). Maar er zijn deurwachters die de herder niet binnenlaten. Zij weiden zichzelf, zorgen niet voor de dieren. De beeldspraak verspringt van deur naar herder, een eretitel voor God zelf (Jes.40.11) Ooit zou de Messias door de kracht van de Eeuwige zijn kudde in veiligheid brengen (Mich.5.1-4). De grond waarop de gemeente deze titel aan Jezus durft geven, is dat Hij zijn leven aflegt voor z’n kudde zoals hij zijn bovenkleren aflegt om hen de voeten te wassen. Maar de wolf is de keerzijde. De tempel heeft de kudde in de steek gelaten.

ROND HET TEMPELWIJDINGSFEEST HET UUR NADERT

10.22-42 Tijdens het jaar 168 hadden de Syriërs drie jaar lang ‘de gruwel van de verwoesting’, het beeld van Baal op het slachtoffer-altaar geplaatst. Met het ontsteken van vele toortsen werd de tempelreiniging herdacht, Chanoekah. In ieder huis werd de kandelaar ontstoken. De tempel was heringewijd en nu staat Jezus in de zuilengang van Salamo en het leerhuis. Wetend dat de tempel verwoest is, verkondigt de verteller dat de tempelwijding aan Hem gebeurd is.

Jezus is Chanoekah, het tempellicht dat altijd brandt en Gods aanwezigheid - de shekina- verpersoonlijkt. ‘Mijn handelen is zijn wil’. Hij is de Gezondene. De Vader heeft de Zoon lief en heeft hem alles in de handen gegeven. En krachtiger dan ooit klinkt nu: ‘*Ik en de Vader zijn één*’. De judeeërs horen een provocatie maar Hij zegt niet dat Hij identiek is met God. Hij is door de Vader ‘gewijd’. Wijding was de uitverkiezing van priesters en profeten.

Er moet nog één feest gevierd worden. Het paasfeest.

Hij trekt zich terug naar de plaats waar alles begonnen is, de overkant van de Jordaan.

11.1-54 Het levenslicht (chanoekah) wordt ontstoken in de nacht: **opstanding van de arme** (Lazarus, Eleazer= God helpt). Ooit was zijn naamgenoot Eleazer, samen met Jozua de Jordaan overgestoken (Joz.3.13-16) vanuit Bethanië. Dit is het laatste van de

zeven tekenen als een scharnierhoofdstuk waarin het duidelijk wordt dat de ziekte van Israël niet fataal moet eindigen. De weg die Jezus bewandelt (halacha) is het opwekken uit de slaap.

“*ik ben de opstanding en het leven*”. Deze weg bewandelen, zo voelen de leerlingen dat aan, heeft vele consequenties. Het is de weg naar dat andere Bethanië dat vlak bij Jeruzalem ligt.

“*Laten ook wij gaan, om met Hem te sterven*”

Het verhaal laat over die opstanding geen enkele twijfel bestaan. God laat zijn gerechten slechts drie dagen in uiterste nood; de redding komt altijd op de derde dag. (ex.19.11,16)

Alles wat hier gebeurt is voor-zegging van Jezus eigen opstanding.: de steen, het opstaan, het wenen, de nauwelijks gelovige Thomas, het haastige, twee maal Maria, de vraag “*waar hebt ge hem gelegd?*”, de zwachtels, het zweetdoek, de huivering en ontroering. Deze ten levenwekking zal de onmiddellijke reden worden van zijn eigen doodvonnis.

Maria wordt profetisch beschreven als degene die straks Jezus voeten zalft.

Martha als degene die gans het evangelie samenvat: ‘*ik geloof dat Gij de gezalfde bent, de Zoon van God, die in de wereld komt.*’ Vrouwen staan vooraan in de geloofsbelijdenis. Niemand is onsterfelijk maar wie gelooft leeft niet langer in dodende machten.

Hij staat op en leeft. (Jes.61.1)

ROND HET DERDE PAASFEEST

Vanaf nu worden de dagen geteld en zelfs de uren.

12. De evangelist aarzelt om verder te gaan. Al het voorgaande wordt nog eens samengevat.

* De overvloed van de **Messiaszalving door Maria**. Tegen alle gebruiken in wijst zij aan, kust en zalft zijn voeten. Het hooglied voor de bruidegom klinkt op. Het protest van de man Judas wordt beschreven als de houding van de slechte herder. Heeft hij dan totaal geen aanvoelen met Bethanië, het huis van de arme?

* Na de dag met de balsem, **de dag met de palmtakken**. Het lied der liederen wordt gezongen: *'dochter van Jeruzalem komt naar buiten. Dochters van Sion, ga koning Salomon tegemoet'* (Hoogl.3.11) Zo was Simon de Makkabeeër de bevrijde stad binnengetrokken *'onder gewuif van palmtakken'* (1Makk. 13.51)

Het volk maakt er een nationale messiaanse demonstratie van. En Jezus? Corrigeert met het *'vinden'* van een *'ezeltje'*, het rijdier van de arme als tegenbeeld van de strijdswagen. Zacharias wordt waar: *'zie uw koning komt, rechtvaardig en zegevierend: hij is deemoedig, hij rijdt op een ezel. Vaagt de strijdwegens weg....de strijdboog wordt gebroken. Dan kondigt hij vrede af onder de volken...'*(Zach.9.9-10)

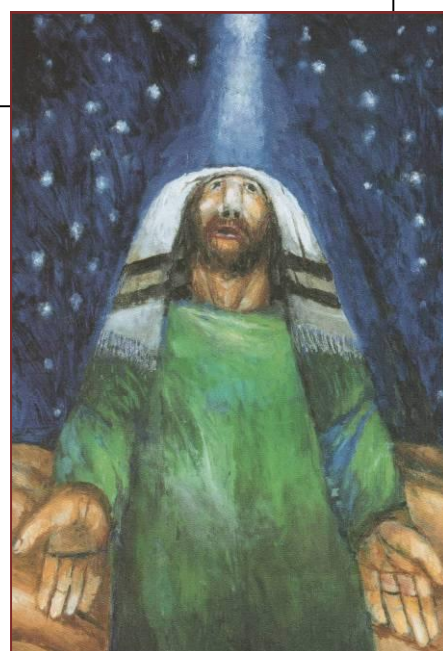
* **Dan volgt de openbaring aan de niet-joodse wereld**. De niet-gelovigen 'komen' naar Hem en willen Hem 'zien'. In lyrische taal verkondigt nu het leerhuis wat de dood en de verheerlijking van Jezus te beteken hebben voor alle volken. Zijn leven en dood als graankorrel zal vruchtbeginsel en verheffing zijn. In dit evangelie staat geen Gethsemanieverhaal, geen worsteling tussen Jezus wil en die van de Vader. Ondenkbaar zou het zijn te zeggen: *'neem deze beker van mij weg'*. Dat is precies wat zij 'verheerlijking' noemen. Zijn lijden en dood zijn geen onafwendbaar noodlot, maar troonsbestijging. Gods stem bekrachtigt dit. Nergens gebruikt de schrijver het woord: lijden. 'Nog een korte tijd is het licht bij jullie...' Het zijn de laatste woorden die Jezus in het openbaar spreekt.

Het licht trekt weg in ongelovig Jeruzalem.

De nacht kan beginnen

12.37-50 Nog even vat de schrijver alle thema's en motieven samen: het ongeloof dat tot veroordeling leidt maar ook een resumé, bondig en positief van de totale prediking. Vanaf nu wordt niet meer met de Judeeërs gesproken.

Het uur is aangebroken.

HET LAATSTE AVONDMAAL

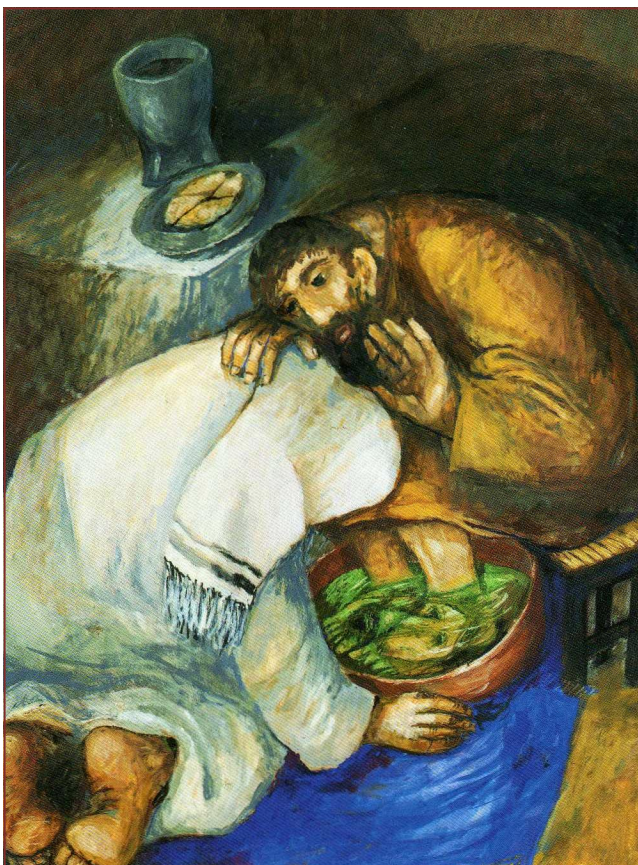
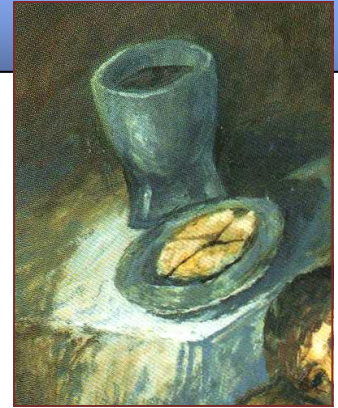
13.1-17 **Voetwassing**. Slavenwerk, volksgenoten en zelfs joodse slaven waren ervan vrijgesteld. Hier staat geen knecht voor ons maar een onaantastbaar mens. 'Opstaan'- 'afleggen', geen leven behoudt Hij voor zich, volmaakt is zijn dienst.

Petrus saboteert, kan dit definitieve gebaar van zelfontlediging niet aan en wil er geen deel aan hebben. Kan dan ook, als allereerste, geen erf-deel krijgen, niet samen iets gemeen hebben met Gods visioen. Want voetwassing is beeld Gods. Zo moeten mensen met elkaar omgaan. Het verhaal weerspiegelt Kana en Siloam maar ook Abraham en de drie vreemdelingen (Gen.18)

En dit alles gebeurt niet vóór de maaltijd maar tijdens de maaltijd. Nog indringender dan het breken van het brood. *"Als je dat beseft ben je gezegend..."*

En steeds weer neemt Jezus zelf het initiatief : vraagt Judas te vertrekken, bepaalt zelf wanneer gevangenneming en veroordeling zal geschieden. Hij zelf beheerst het gebeuren.

Heel even laat het leerhuis voelen hoe haar geliefde leerling dichter bij Jezus staat dan Petrus, alhoewel zij zijn gezag niet ontkent.

Het is de eerste geloofsgemeenschap rond de tafel. De duistere tegenwereld is buitengesloten. Een gezamenlijkheid die alles deelt en geen geheimen voor elkaar heeft. In die sfeer neemt Jezus het woord.

HET UUR

13-17 Jezus belooft de zijnen nabij te blijven op een nieuwe manier. Want als zijn liefde in

het slavenwerk van de voetwassing navolging krijgt – dan moet geen mens meer slaaf zijn.

Maar de volle draagwijdte van Jezus' bemiddelaarsrol als gezant van de Vader, kunnen de leerlingen pas vatten vanaf het moment dat Hij verheerlijkt zal zijn bij de Vader

en in de Geest, de 'andere helper', die de betekenis van de Zoon en zijn Woord zal verhelderen. Pas als zijn missie voltooid is en Hij 'de Geest gegeven heeft', kan die Geest Hem ver-tegen-woord-igen bij de zijnen, zijn woorden en daden in herinnering brengen en verduidelijken wat die nu, voor hun leven hier, betekenen. Dan wordt duidelijk dat wat zij nu lijden aan vervolging, een deelname betekent aan het lijden van Jezus. Bewijs van echt volgelingschap. Actief getuigen van het geloof in het gelijk van Gods liefde in Jezus is dan meedoen aan de verheerlijking van Zoon en Vader en nú reeds deelachtig worden aan het eeuwige leven. Het wordt een nieuwe kwaliteit van dit leven, dat nu gevoed wordt door de liefde die van God naar hen uitgaat, die in hen opbloeit als een verlangen om met Hem en in Hem te leven en die zo ten goede komt aan de wereld. In een gemeenschap waar de levenwekkende broederliefde concreet gestalte krijgt en de eenheid met de Vader beleefd wordt doorheen de liefde van de Zoon, krijgt de dood geen kansen meer en is de wereld overwonnen. Jezus zelf leidt hen voort in het voorbeeld van zijn anonieme maar geliefde leerling...

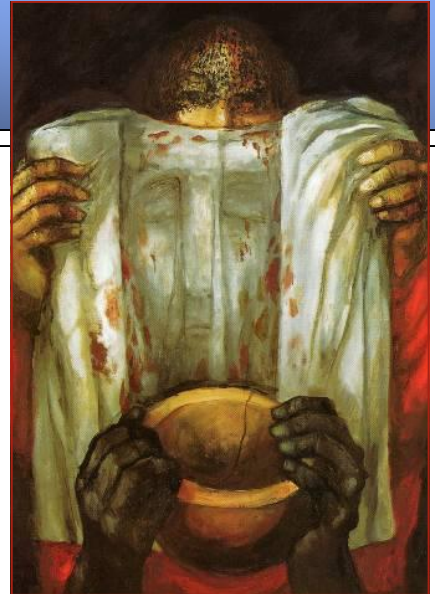
18.1-20 Nacht en koud. Jezus trekt de winterbeek over, rijmend op de Schelfzee, scheidsmuur tussen verleden en toekomst. Niet de verrader kust Hem, maar Hij treedt zelf naar voor en zegt: 'ik ben'. Meer dan dagelijks gebruik beluistert het leerhuis hier het hoogtepunt van Tenach. 'God is Hij alleen en geen ander' (Jes.47.8-10). De menigte overkomt heilige vrees. Theofanie.

Opnieuw verzet Petrus zich tegen de onbegrepen overgave. Houwt een oor af. Maar wie draagt er een zwaard tijdens de paasvoorbereiding? En waarom zo'n coalitie van machtsvertoon: een cohort en een krijgstriebun, tempelwachten, knechten van hogepriesters en Farizeeën. Daar gaat Isaak, op de dag van zijn offer (Gen.22.9)

18.13-27 Binnengebracht bij Annas verloopt het verhaal binnen en buiten, totaal synchroon en tegengesteld. Binnen ontkent Jezus niet, buiten wordt Hij verraden tot driemaal toe. Binnen en buiten een kaakslag: de éne lijfelijk en vulgair. De andere psychisch. Zelfs zijn rots heeft Hem verloochend.

18.28-19.16 Voor de schrijver is het gehele proces **bij Pilatus** een epifanie van het koningschap van Jezus. Zonder het te weten raakt Pilatus het grondmotief aan van het hele evangelie: Jezus is van God en spreekt en doet zijn woord. Dit alles geschiedt op het zesde uur. Terwijl in de tempel de ritus begint van het slachten der paaslammeren, werpt de orthodoxie het woord van God buiten en buigt voor Caesar. De Gezalfde ingeruild voor de erkenning van de aardse imperator.

DE ZEVENDE DAG.... EEN NIEUWE SCHEPPING

19.17-42 Hij zal zelf de dwarsbalk dragen, niet de Cyreniër. De kruisdood zal zijn koningschap bevestigen. Het opschrift is een klap in het gezicht van de Judeeërs. Zijn hogepriesterlijk kleed wordt niet geschonden. De scheldnaam Nazoreeër wordt een eretitel voor de gemeente van de geliefde leerling.

Op het uur waarop de nieuwe tijd geboren wordt staat daar zijn moeder. Nee, niet ver weg zoals bij andere evangelisten. Naast haar de geliefde. In zijn laatste woord vertrouwt Hij z'n moeder, z'n gelovig volk toe aan deze betrouwbare getuige.

Hij heeft dorst en verlangt meer dan ooit zijn taak te volbrengen. Hier volop paasliturgie. *'gij moet een bundel hysop nemen en deze dopen in het bloed dat gij hebt opgevangen. Het uitstrijken over beide deurposten... (Ex.12.22)* Definitieve uittocht. En dan de kreet der overwinning: *'Het is volbracht'* Eenstemmig zeggen alle evangelisten: *'Hij gaf de Geest'*.

Van het paaslam mocht geen been gebroken worden. (EX.12.46) maar eens doorstoken zal *'uit zijn binnenste stromen van levend water vloeien'* In Hem kwam Tora tot voltooiing.

En niet de leerlingen zullen Hem begraven maar twee van het Sanhedrin, in het geheim. Zij stappen over het verbod van begraven vóór pasen en bekennen zich als gelovigen met en overstelpende hoeveelheid geurige kruiden. De Gerechtigte rust in een tuin. Sabbatrust.

20.1-25 Het is zoals ooit de Eeuwige zijn schepping begon; de eerste dag van de week, roepend licht. Een vrouw staat op in het donker en gaat. Maria van het uitgemoorde dorp Magdala. De grafsteen is weggehaald.. Ze rent naar Petrus en naar de geliefde leerling. Als laatste aangekomen gaat Simon als eerste het graf binnen.. Linnen keurig opgevouwen. Niet zoals bij Lazarus. Petrus ziet, maar ziet niets.

Dan komt de geliefde leerling, model van de geloofsgemeente. Hij ziet en begrijpt met de onloochenbare stem van de liefde. Hij gelooft maar zwijgt. Want in de tuin moet nu het hooglied opklinken als Maria haar rug draait naar het graf. *'ik sta op, doorkruis de stad, zoek op pleinen en straten naar mijn zielsbeminde... (Hoogl.3.1-2)* In de schrift immers is de tuin de plek waar alles begonnen is. Een landbouwer, een tuinman. 'Rabboeni'.

En het verhaal wordt weggehaald uit het verleden en geschiedt aan degene die het horen wil en verstaan.

En *'zo heeft Jezus nog vele andere tekenen gedaan voor de ogen van zijn leerlingen... opdat jullie geloven dat Jezus is de Gezalfde, de zoon van God, en opdat jullie door te geloven leven moogt bezitten in zijn naam'* (20.30-31)

De deur van hun verblijfplaats hadden ze afgesloten en daar staat Hij, ademend over hen, leven gevend zoals de Eeuwige 'in den beginne'.

Nee, zo als onze tweelingbroer Thomas, Didymus, waren wij er niet bij, denkt het leerhuis, Kan je wel geloven zonder te zien? Na zeven dagen maakt 'zien' een climax door. Van de buitenkant naar de binnenkant. Van 'waarnemen' tot 'voor waar aannemen' dat God 'ja gezegd heeft aan deze manier van leven.

Het graf kon deze Mens niet houden.